

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW

**Wetgeving en Juridische
Zaken**

Van
5.1.2.e

Datum
8 december 2022

Referentie
WJZ/35039922(14471)

- Bijlagen**
- Besluit vervallen aanspraak verlaagd collegegeld
 - Aanbiedingsformulier ministerraad
 - Beslisnota's

Intern OCW afgestemd
HOenS

nota

Aanbieding ministerraad – Besluit vervallen aanspraak eerstejaarsstudenten en tweedejaarsstudenten aan lerarenopleidingen op verlaagd wettelijk collegegeld

Aanleiding

- Eerder heeft u een nota ontvangen voor aanbieding van het *ontwerpbesluit vervallen aanspraak eerstejaarsstudenten en tweedejaarsstudenten aan lerarenopleidingen op verlaagd wettelijk collegegeld* aan de CWIZO. De CWIZO heeft besloten het ontwerpbesluit te agenderen voor de MR van 23 december 2022. U wordt gevraagd akkoord te gaan met toezending aan de MR.
- Na behandeling in de MR moet het ontwerpbesluit, voordat het voor advies kan worden aangeboden aan de Raad van State, eerst vier weken worden voorgehangen bij beide Kamers. Op dat moment zal deze nota samen met de andere beslisnota's (zie bijlage) openbaar worden gemaakt. De voorhangbrieven zullen separaat ter ondertekening aan u worden aangeboden.

Besluiten door ondertekening

- Indien u akkoord bent met de behandeling in de MR van 23 december 2022 van het bijgevoegde ontwerpbesluit, gelieve het ministerraadformulier te ondertekenen.

Kernpunten

- Dit besluit regelt dat eerstejaarsstudenten in het hoger onderwijs en tweedejaarsstudenten aan lerarenopleidingen vanaf het studiejaar 2024-2025 geen aanspraak meer maken op het verlaagd wettelijk collegegeld (dit betreft doorgaans de helft van het volledig wettelijk collegegeld).
- Het vervallen van de aanspraak op verlaagd wettelijk collegegeld betekent dat studenten meer collegegeld gaan betalen. De financiële gevolgen voor studenten zijn echter beperkt omdat € 170 miljoen van het vrijvallende budget zal worden gebruikt om de basisbeurs te verhogen en de aanvullende beurs te verbreden, zodat meer studenten hiervoor in aanmerking komen.
- Het besluit bevat overgangsrecht voor één specifieke groep, te weten: studenten die reeds op 1 september 2023 voor een lerarenopleiding staan ingeschreven. Zij blijven in het studiejaar 2024-2025 aanspraak maken op een tweede jaar verlaagd wettelijk collegegeld. De reden hiertoe is dat deze studenten ten tijde van de aanmelding voor de studie (de aanmelding staat sinds oktober 2022 open) nog niet op de hoogte konden zijn van de aankomende wijziging.

Datum
5 december 2022

Planning

MR	23 december 2022
Voorhang TK en EK	Januari-februari 2023
Raad van State en nader rapport	Maart-juni 2023
Publicatie	Z.s.m. doch uiterlijk voor 1 september 2023 ¹
Inwerkingtreding	1 september 2024

¹ Een zo spoedig mogelijke publicatie is noodzakelijk, zodat studenten voldoende tijd op de hoogte zijn van de maatregel. Met het oog hierop zijn alle hogeronderwijsinstellingen in augustus 2022 schriftelijk geïnformeerd over de beoogde wijziging met het verzoek om deze wijziging actief richting aspirant-studenten te communiceren.

TER BESLUITVORMING

Aan: MOCW, via MPVO

**Wetgeving en Juridische
Zaken**

Van
5.1.2.e

Datum
23 november 2022

Referentie
34862533

Bijlagen
1: Besluit vervallen aanspraak
eerstejaarsstudenten en
tweedejaarsstudenten aan
lerarenopleidingen op verlaagd
wettelijk collegegeld

Intern OCW afgestemd
HOenS

nota

Aanbieding CWIZO - Besluit vervallen aanspraak
eerstejaarsstudenten en tweedejaarsstudenten aan
lerarenopleidingen op verlaagd wettelijk collegegeld

Aanleiding

Zoals reeds aangekondigd in de memorie van toelichting bij het recent ingediende Wetsvoorstel herinvoering basisbeurs hoger onderwijs, is – in lijn met de motie-Van der Molen en Van der Laan¹ – besloten om de halvering van het collegegeld waar eerstejaarsstudenten en tweedejaarsstudenten aan lerarenopleidingen aanspraak op maken, per 1 september 2024 te laten vervallen en € 170 miljoen van het vrijvallende budget te investeren in het studiefinancieringsstelsel. Voor het laten vervallen van de aanspraak op verlaagd wettelijk collegegeld, moet het Uitvoeringsbesluit WHW 2008 (UWHW 2008) worden gewijzigd. Het besluit waarmee dit wordt gedaan is gereed voor behandeling in de CWIZO en aansluitend de Ministerraad.

Geadviseerd besluit

- Bent u akkoord met agendering van dit besluit in de CWIZO van 12 december 2022? Aanlevering is voorzien op uiterlijk 2 december.

Kernpunten

- Dit besluit regelt dat eerstejaarsstudenten in het hoger onderwijs en tweedejaarsstudenten aan lerarenopleidingen vanaf het studiejaar 2024-2025 geen aanspraak meer maken op het verlaagd wettelijk collegegeld (dit betreft doorgaans de helft van het volledig wettelijk collegegeld).
- Het vervallen van de aanspraak op verlaagd wettelijk collegegeld betekent dat studenten meer collegegeld gaan betalen. De financiële gevolgen voor studenten zijn echter beperkt omdat € 170 miljoen van het vrijvallende budget zal worden gebruikt om de basisbeurs te verhogen en de aanvullende beurs te verbreden, zodat meer studenten hiervoor in aanmerking komen.
- Het besluit bevat overgangsrecht voor één specifieke groep, te weten: studenten die reeds op 1 september 2023 voor een lerarenopleiding staan ingeschreven. Zij blijven in het studiejaar 2024-2025 aanspraak maken op een tweede jaar verlaagd wettelijk collegegeld. De reden hiertoe is dat deze studenten ten tijde van de aanmelding voor de studie (de aanmelding staat sinds oktober 2022 open) nog niet op de hoogte konden zijn van de aankomende wijziging.
- De in de wet opgenomen grondslag om in het UWHW 2008 een verlaagd bedrag aan collegegeld vast te stellen voor bepaalde groepen studenten, blijft behouden, zodat hier – indien wenselijk – in de toekomst gebruik van kan worden gemaakt.

¹ Kamerstukken II 2021/22, 24724, nr. 180.

Toelichting

Datum

22 november 2022

Politieke context

Dit besluit geeft uitvoering aan de in het Notaoverleg over de hoofdlijnenbrief herinvoering basisbeurs ingediende motie-Van der Molen en Van der Laan.² De Tweede Kamer heeft deze motie aangenomen. De maatregel van het vervallen van de aanspraak op verlaagd wettelijk collegegeld is naar aanleiding hiervan reeds aangekondigd in de toelichting bij het Wetsvoorstel herinvoering basisbeurs.

Uitvoeringstoets

DUO heeft in de uitvoeringstoets aangegeven dat het besluit uitvoerbaar is. Daarnaast is ook Studielink verzocht om een analyse te maken voor het veld om de gevolgen in de keten van Studielink, de onderwijsinstellingen en eventuele andere uitvoeringsorganen in kaart te brengen. Naar aanleiding hiervan zijn enkel een aantal tekstuele wijzigingen doorgevoerd.

Wetgevingstoets JenV

De wetgevingstoets door JenV heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid.

Internetconsultatie

Er zijn zeven reacties binnengekomen op de internetconsultatie. Vier reacties betreffen de gevolgen van dit besluit voor (studenten aan) lerarenopleidingen, één reactie betreft de gevolgen van het besluit voor deeltijdstudenten (zij maken geen aanspraak op studiefinanciering, waardoor het besluit financiële gevolgen voor hen heeft), één reactie ziet op de reikwijdte van het overgangsrecht voor studenten aan lerarenopleidingen en één reactie, tot slot, betreft de beleidskeuze om het met dit besluit vrijvallende budget te gebruiken voor maatregelen op het gebied van studiefinanciering.

Planning

CWIZO	12 december 2022
MR	23 december 2022
Voorhang TK en EK	Januari-februari 2023
Raad van State en nader rapport	Maart-juni 2023
Inwerkingtreding	Z.s.m. doch uiterlijk voor 1 september 2023 ³

² De regering werd in deze motie verzocht te onderzoeken hoe ook studenten met ouders met een middeninkomen extra financieel ondersteund kunnen worden en om met een voorstel te komen hoe middelen aangewend kunnen worden voor scholing richting specifieke tekortberoepen. In de overwegingen bij deze motie is aangegeven hier de middelen voor te gebruiken die vrijvallen indien de halvering van het collegegeld wordt stopgezet (Kamerstukken II 2021/22, 24724, nr. 180).

³ Een zo spoedig mogelijke inwerkingtreding is noodzakelijk, zodat studenten voldoende tijd op de hoogte zijn van de maatregel. Met het oog hierop zijn alle hogeronderwijsinstellingen in augustus 2022 schriftelijk geïnformeerd over de beoogde wijziging met het verzoek om deze wijziging actief richting aspirant-studenten te communiceren.

TER BESLUITVORMING

Aan: MOCW

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**

Van
5.1.2.e

Datum
24 augustus 2022

Referentie
33777456

Bijlagen
3

Intern OCW afgestemd
HO&S, DUO, WJZ

nota

Stopzetten verlaagd wettelijk collegegeld per september
2024

Aanleiding

Het kabinet heeft – naar aanleiding van de tijdens de behandeling van de Hoofdlijnenbrief herinvoering basisbeurs en tegemoetkoming studenten ingediende motie¹ - besloten het verlaagd collegegeld, waar eerstejaarsstudenten en tweedejaarsstudenten aan lerarenopleidingen aanspraak op maken, af te schaffen en dit geld te gebruiken om de basisbeurs te verhogen en de aanvullende beurs te verbreden. Momenteel wordt gewerkt aan het wijzigen van het Uitvoeringsbesluit WHW 2008 om het verlaagd collegegeld per studiejaar 2024-2025 stop te zetten. Dit geldt voor alle studenten aan een bekostigde hogeronderwijsinstelling (in voltijd, deeltijd of duaal), met inbegrip van het intensief en kleinschalig onderwijs. Dit ontwerpbesluit is gereed voor internetconsultatie.

Geadviseerd besluit

1. Graag uw akkoord voor het starten van internetconsultatie van het ontwerpbesluit;
2. Indien akkoord met het versturen van de brieven aan de instellingen met daarin een aankondiging van de komende wijzigingen, graag twee bijgevoegde brieven paraferen (waarvan één gericht aan de hogescholen en één aan de universiteiten).

Kernpunten

- Het ontwerpbesluit zal in de periode **29 augustus tot 26 september** a.s. open worden gesteld voor de internetconsultatie.
- Middels bijgevoegde brieven, gericht aan het College van Bestuur, worden de hogeronderwijsinstellingen geïnformeerd over de beoogde wijziging en de gevolgen voor studenten en de instellingen.
- Beide trajecten (Wetsvoorstel herinvoering basisbeurs ho en Wijziging UWHW i.v.m. het stopzetten verlaagd wettelijk collegegeld) zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. In het wetsvoorstel herinvoering basisbeurs ho is naar aanleiding van een aangenomen motie aangekondigd dat de aanspraak op het verlaagd wettelijk collegegeld zal komen te vervallen en het vrijvallende budget zal worden benut om de basisbeurs te verhogen en de aanvullende beurs te verbreden, zodat meer studenten hiervoor in aanmerking komen. Dit wetsvoorstel is reeds in internetconsultatie geweest en ligt op dit moment voor advies bij de Raad van State. Het ontwerpbesluit geeft uitvoering aan de motie en regelt dat

¹ Kamerstukken II 2021/22, 24724, nr. 180.

het verlaagd collegegeld per september 2024 voor alle studenten wordt stopgezet.

- In oktober 2022 wordt het wetsvoorstel, met daarin anticiperend op de afschaffing van het verlaagd collegegeld de bedragen voor de basisbeurs en de inkomensgrenzen voor de aanvullende beurs, aangeboden aan de Tweede kamer. De ruimte voor de Kamer om het vrijvallende middelen anders te besteden blijft bestaan. Dit zou wel betekenen dat het wetsvoorstel en de toelichting bij het ontwerpbesluit dienen te worden aangepast en de motie Van der Molen / Van der Laan niet wordt uitgevoerd. Als het wetsvoorstel grondig wordt gewijzigd waardoor verbeteringen voor studenten geheel worden teruggedraaid, kan het proces bovendien vertraging oplopen en kan de inwerkingtredingsdatum van 1 september 2023 in gevaar komen.

Toelichting

Politieke context: evaluatie van de maatregel en uitvoering geven aan de motie

- In 2018 is de Wet verlaagd wettelijk collegegeld in werking getreden waardoor eerstejaarsstudenten in het hoger onderwijs en tweedejaarsstudenten aan een lerarenopleiding de helft van het volledig wettelijk collegegeld betalen. Uit meerdere evaluaties is gebleken dat deze maatregel niet aantoonbaar heeft bijgedragen aan een hogere instroom in het hoger onderwijs en de lerarenopleidingen, en dat een specifieke maatregel – zoals een wijziging in de aanvullende beurs - wellicht effectiever en doelmatiger was geweest;
- Mede naar aanleiding van de evaluaties is in april 2022 een motie aangenomen om te onderzoeken hoe studenten met ouders met een middeninkomen extra financieel ondersteund kunnen worden, en daarvoor de middelen te gebruiken die vrijvallen als het verlaagd collegegeld wordt stopgezet (motie van de leden Van der Molen en Van der Laan).

Financiële overwegingen:

- Het stopzetten van het verlaagd wettelijk collegegeld levert een besparing op van €190 miljoen structureel. Eerder is uitgegaan van een bedrag van € 170 miljoen (dat is ingezet voor het Wetsvoorstel herinvoering basisbeurs);
- € 170 miljoen is het bedrag dat instellingen bij invoering van de maatregel structureel hebben ontvangen als compensatie voor lagere collegegeldinkomsten (prijspeil 2018);
- Instellingen hebben de afgelopen jaren over dit bedrag in totaal € 20 miljoen aan LPO ontvangen. Daarom wordt een bedrag van € 190 miljoen in mindering gebracht op het macrobudget;
- U heeft reeds besloten een deel van deze middelen in te zetten voor MBO;

in mln €	2024	2025	2026	2027
Inzet lpo halvering cg t.b.v. MBO	7	20	20	7,1

- U ontvangt binnenkort een voorstel voor invulling van het resterende deel van deze middelen;
- Voor studenten die reeds per 1 februari 2023 of 1 september 2023 met een lerarenopleiding zijn gestart is er in het ontwerpbesluit een overgangsbepaling opgenomen, waardoor ze aanspraak behouden op het tweede jaar van het verlaagd wettelijk collegegeld. Het betreft circa 15.000 studenten; de daarmee gemoeide kosten voor OCW bedragen ongeveer €16 miljoen (als gevolg van de compensatie aan de instellingen voor het studiejaar 2024-2025).

Strategie: actieve communicatie rondom de komende wijzigingen

- De beoogde wijziging kent grote gevolgen voor zowel studenten (die vanaf 2024 het volledig wettelijk collegegeld moeten betalen) als de ho-instellingen (die niet meer gecompenseerd zullen worden). Mede daarom is er gekozen voor een actieve communicatie richting het veld over de komende wijzigingen.
- Het stopzetten van het verlaagd collegegeld is reeds aangekondigd tijdens de internetconsultatie van het Wetsvoorstel herinvoering basisbeurs hoger onderwijs.
- De komende twee maanden (augustus - september a.s.) zal actief worden ingezet op de communicatie richting het veld omtrent de komende wijzigingen. In de communicatie zijn meegenomen: hogeronderwijsinstellingen (het instellingsbestuur en de administratie i.v.m. de systeemaanpassingen), koepelorganisaties (VH, UNL) en studentenbonden.

Uitvoering:

- Het gewijzigd besluit gaat per **1 september 2024** in. Het aanmelden voor het studiejaar 2024-2025 staat reeds per oktober 2023 open. Streven is daarom om het gewijzigd besluit uiterlijk op 1 september 2023 te publiceren. Inzet is om reeds in het voorjaar 2023 actief te starten met de informatievoorziening richting aspirant-studenten inzake de komende wijzigingen.

Vervolgproces:

Planning Wetsvoorstel herinvoering basisbeurs ho en wijziging UWHW:

Datum
24 augustus 2022

	Wetsvoorstel herinvoering basisbeurs	Wijziging UWHW ivm stopzetten verlaagd collegegeld
Internetconsultatie	22 april 2022-3 juni 2022	29 augustus – 26 september 2022
Uitvoeringstoets	22 april 2022-3 juni 2022	29 augustus – 29 oktober 2022
Voorhang	n.v.t.	december 2022 - januari 2023
Aanbieden aan Raad van State	8 juli 2022	februari - april 2023
Advies Raad van State en nader rapport opstellen	7 september 2022	mei-juli 2023
Aanbieden aan TK	najaar 2022 (oktober)	n.v.t.
Plenaire behandeling TK	januari 2023	n.v.t.
Aanbieden aan EK	februari 2023	n.v.t.
Plenaire behandeling EK	mei 2023	n.v.t.
Publicatie Staatsblad (uiterste datum)	1 juli 2023	1 september 2023
Inwerkingtreding	1 september 2023	1 september 2024

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

n.v.t.

TER VOORBEREIDING

Aan: MOCW

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**

Van
5.1.2.e

Datum
3 maart 2022

Referentie
31375724

Bijlagen
1. Rapport Berenschot Wet
verlaagd wettelijk collegegeld

nota

Maatregel verlaagd wettelijk collegegeld en alternatieve opties

Aanleiding

In 2018 is de Wet verlaagd wettelijk collegegeld ingevoerd. Hierdoor betalen alle eerstejaarsstudenten en daarnaast de eerste- en tweedejaarsstudenten aan de lerarenopleiding de helft van het wettelijk collegegeld. De maatregel heeft als doel de toegankelijkheid van het hoger onderwijs verder te verbeteren en te stimuleren dat studenten minder lenen. De specifieke regeling voor studenten aan lerarenopleidingen moest meer studenten aan de lerarenopleidingen aantrekken.

In 2021 heeft Berenschot een evaluatie van de maatregel verlaagd wettelijk collegegeld uitgevoerd.¹ De evaluatie toont aan dat:

- de maatregel niet aantoonbaar heeft bijgedragen aan instroom in het hoger onderwijs en de lerarenopleiding;
- het aannemelijk is dat de maatregel heeft bijgedragen aan een afname van studenten die lenen en in de hoogte van de leenbedragen voor in elk geval de eerstejaars;
- de maatregel met name een effect heeft gehad voor studenten van wie de ouders in een minder goede financiële situatie verkeren, en deels voor studenten met een migratieachtergrond.

Berenschot stelt dat een specifieke maatregel wellicht effectiever en doelmatiger was geweest. Besluitvorming over stopzetten of voortzetten van de maatregel is overgelaten aan het huidige kabinet. Stopzetten levert budgetvrijval op, oplopend tot € 170 miljoen structureel.

Op korte termijn spelen er twee politieke issues waarbij het mogelijk wenselijk is om extra geld in te kunnen zetten: de tegemoetkoming voor studenten die (deels) onder het leenstelsel hebben gestudeerd en de omgekeerde boeggolf als gevolg van het herinvoeren van de basisbeurs per 2023/2024. Indien u ervoor kiest om de maatregel verlaagd wettelijk collegegeld (deels) stop te zetten verkennen we graag met u of u iets voelt voor het inzetten van de middelen voor één van deze twee politieke issues. Of dat u iets voelt voor het inzetten van de middelen voor andere doelen. Zo bestaat het risico dat uit de begrotingsonderhandelingen in het kader van de Voorjaarsnota nog een dekkingsopgave ontstaat voor OCW, bijvoorbeeld op de ingeboekte tekorten als

¹ Zie Das et al., 'Evaluatie Wet verlaagd wettelijk collegegeld', Berenschot, november 2021. Zie ook [Kamerstukken II 2021-2022, 34 911, nr. 17, bijlage](#)

gevolg van de ingetrokken rentemaatstaf (structureel € 266 miljoen) en de problematiek uit voorjaar 2019 (structureel € 41 miljoen). We hebben in deze nota enkele opties uitgewerkt en gaan hierover graag met u in gesprek. Voor de uiteindelijke besluitvorming is afstemming met MPVO nodig (vanwege raakvlak lerarenbeleid).

Datum
8 februari 2022

Kernpunten

M.b.t. het (gedeeltelijk) stopzetten van de maatregel:

In de toelichting worden verschillende scenario's en de overwegingen hiervoor geschetst.

- Scenario A: de maatregel verlaagd wettelijk collegegeld stopzetten voor de eerstejaarsstudenten van alle opleidingen en de eerste- en tweedejaarsstudenten aan een lerarenopleiding. Indien de maatregel voor alle studenten wordt stopgezet komt er een bedrag van € 170 miljoen structureel beschikbaar.
- Scenario B: de maatregel stopzetten voor de eerstejaarsstudenten, maar de maatregel voor eerstejaarsstudenten aan een lerarenopleiding voor 1 jaar behouden. Indien de maatregel alleen in stand wordt gehouden voor eerstejaars studenten aan lerarenopleidingen, komt er een bedrag van € 154 miljoen structureel beschikbaar.
- Scenario C: de maatregel volledig in stand houden. In dit geval wordt geen besparing gerealiseerd.

Tabel 1: Besparingen in scenario A en B (in miljoenen €):

	2024	2025	2026	2027	Structureel	Cumulatief 2024-2027
Scenario A	56	170	170	170	170	566
Scenario B	51	154	154	154	154	513

M.b.t. de besteding van de eventueel vrijvallende middelen:

Er zijn verschillende opties om de middelen die vrijvallen bij het (deels) stopzetten van de maatregel te besteden. U kunt ervoor kiezen de vrijvallende middelen aan specifieke groepen studenten ten goede te laten komen (opties 1 t/m 4) of aan de onderwijsinstellingen in het ho (optie 5 en 6). In de toelichting worden deze zes opties uitgewerkt.

- Optie 1: Structureel vergroten van de doelgroep aanvullende beurs;
- Optie 2: Incidenteel verhogen tegemoetkoming voor alle studenten die (deels) onder leenstelsel hebben gestudeerd;
- Optie 3: Incidenteel verhogen van de tegemoetkoming voor enkel die studenten die in 2022 beginnen met een studie (met als doel om de omgekeerde boeggolf a.g.v. herinvoering basisbeurs per 2023-2024 te verkleinen);
- Optie 4: Structureel alle tweede studies in de Croho-onderdelen Onderwijs en Gezondheidszorg aanbieden tegen wettelijk collegegeld;
- Optie 5: Structurele dekking taakstelling als gevolg van intrekken rentemaatregel;
- Optie 6: Structureel extra investeren in hoger onderwijs en onderzoek (bovenop de enveloppen uit het Coalitieakkoord).

Optie 1 sluit beleidsmatig het beste aan op de uitkomsten van het onderzoek van Berenschot (middelen meer richten op specifieke groepen studenten die dit het hardst nodig hebben), optie 2 komt tegemoet aan een urgent politiek issue, optie 3 is gericht op het verkleinen van de omgekeerde boeggolf, optie 4 creëert een nieuwe prikkel voor een grotere instroom in de lerarenopleidingen, optie 5 richt zich op de budgettaire problematiek van OCW en optie 6 is toegevoegd om het totale spectrum aan mogelijkheden te laten zien.

Datum
8 februari 2022

Optie 2 en 3 kosten alleen incidenteel geld. Als u na het gesprek zou willen kiezen voor één van deze opties (of een combinatie), dan zou bekeken kunnen worden of de vrijvallende middelen binnen de begrotingshorizon (2024-2027) naar voren kunnen worden gehaald (kasschuif). Hiervoor is toestemming van de Minister van Financiën nodig. Vanaf 2028 zouden de vrijvallende middelen dan kunnen worden gebruikt voor één van de andere opties.

M.b.t. de timing van besluitvorming inzake het (gedeeltelijk) stopzetten van de maatregel:

Mocht u de vrijvallende middelen willen gebruiken ten behoeve van de tegemoetkoming of de omgekeerde boeggolf, dan is het -zeker in het geval van de omgekeerde boeggolf- van belang daarover op korte termijn te besluiten. Immers, de deadline voor het inschrijven voor een studie in het hoger onderwijs is 1 mei. Als je twijfelende scholieren wil overhalen in september 2022 te starten met een opleiding, dan zul je ruim daarvoor deze informatie beschikbaar moeten stellen.

Toelichting

Scenario's m.b.t. het (gedeeltelijk) stopzetten van de maatregel

Voor het stopzetten of in stand houden van de maatregel halvering collegegeld bestaan de volgende scenario's:

Scenario A

<u>Stopzetten maatregel verlaagd wettelijk collegegeld per 2024-2025</u>	
Toelichting	De bestaande maatregel wordt geheel stopgezet.
Financieel beslag	Besparing van € 170 miljoen, structureel
Voordelen	<ul style="list-style-type: none"> Financiële middelen kunnen op een doelmatigere en doeltreffendere manier worden besteed. Vanuit het oogpunt van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid: alle opleidingen hanteren hetzelfde tarief. De halvering collegegeld is destijds ingevoerd als verzachting voor het leenstelsel. Het terugkeren van de basisbeurs is een goed argument om de halvering collegegeld stop te zetten.
Nadelen en risico's	<ul style="list-style-type: none"> Het is goed denkbaar dat studenten het intrekken van de maatregel als onrechtvaardig ervaren doordat er enerzijds geld bijkomt via de basisbeurs en anderzijds meer collegegeld moet worden betaald.

Datum
8 februari 2022

	<ul style="list-style-type: none"> Deze optie heeft tot gevolg dat het collegegeld wordt teruggebracht naar de reguliere systematiek (kosten voor studenten: € 2.200 i.p.v. € 1.100 per jaar). Dit tarief zal ook moeten gaan gelden voor de lerarenopleidingen. Het is nog niet bekend of deze maatregel op een brede steun kan rekenen, gezien het nijpende lerarentekort.
Gevolgen voor uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> Invoering per studiejaar 2023-2024 is niet mogelijk. Dit is voor DUO alleen uitvoerbaar als de wijzigingen van wet- en regelgeving voor 1 september 2022 zijn ingevoerd. En de doorlooptijd van een wijziging van het Uitvoeringsbesluit (AMVB) met voorhang is 9 tot 12 maanden. Voor invoering per studiejaar 2024-2025 dienen de benodigde aanpassingen aan de systemen per 1 oktober 2023 gereed te zijn. Dit betekent dat studenten zich vanaf 1 oktober 2023 kunnen aanmelden voor studiejaar 2024-2025. Vanaf die datum zal DUO dus een juiste indicatie "soort collegegeld" moeten kunnen afgeven.
Juridisch	<ul style="list-style-type: none"> Dit vergt een wijziging van het Uitvoeringsbesluit WHW 2008 (met voorhangprocedure) en de Regeling financiën hoger onderwijs. Voor invoering per studiejaar 2024-2025 dient de wijziging per juli 2023 gereed te zijn.

Scenario B

<u>Maatregel alleen in stand houden voor de lerarenopleidingen</u>	
Toelichting	De generieke verlaging van het wettelijk collegegeld voor alle eerstejaarsstudenten en (uitsluitend) de tweedejaarsstudenten aan een lerarenopleiding wordt stopgezet. Daarmee wordt een uitzondering gemaakt voor de eerstejaarsstudenten aan de lerarenopleiding. Deze betalen dan voor het eerste studiejaar een verlaagd tarief.
Financieel beslag	Besparing van € 154 miljoen, structureel
Voordelen	<ul style="list-style-type: none"> Financiële middelen kunnen (deels) op een doelmatigere en doeltreffendere manier worden besteed. Het beeld dat de lerarenopleidingen relatief gezien duurder worden, wordt voorkomen. Hierdoor verkleint de kans op onrust. Gericht inzetten van dit instrument, waardoor ook nader wordt onderzocht of, en zo ja, in hoeverre verlaagd wettelijk collegegeld voor enkel de

	lerarenopleidingen effectief is (voor het terugdringen van het lerarentekort).
Nadelen en risico's	<ul style="list-style-type: none"> • Doorgang (deels) van een besteding van overheidsgeld op een manier waarvan is aangetoond dat deze minder doelmatig en doeltreffend is. • Het niet kunnen verantwoorden van de resultaten van het evaluatieonderzoek en de gemaakte keuzes, c.q. de conclusies van het evaluatieonderzoek worden overgenomen voor alle eerstejaarsstudenten, maar niet voor studenten aan de lerarenopleidingen • Er is vooralsnog geen bewijs dat financiële prikkels kunnen bijdragen aan het terugdringen van het lerarentekort. • Studenten aan lerarenopleidingen mogen 1 i.p.v. 2 jaar verlaagd wettelijk collegegeld betalen.
Gevolgen voor uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> • Conform scenario A. Ten opzichte van scenario A, zal DUO in dit geval de indicatie "verlaagd collegegeld" enkel nog verstrekken voor de eerstejaarsstudenten aan de lerarenopleidingen. Deze functionaliteit is redelijk eenvoudig aan te passen en vraagt een aanpassing van de beslisregels.
Juridisch	<ul style="list-style-type: none"> • Dit vergt een wijziging van het Uitvoeringsbesluit WHW 2008 (met voorhangprocedure). Voor invoering per studiejaar 2024-2025 dient de wijziging per juli 2023 gereed te zijn.

Scenario C

<u><i>In stand houden maatregel verlaagd wettelijk collegegeld</i></u>	
Toelichting	De bestaande maatregel wordt in stand gehouden.
Financieel beslag	Geen besparing, uitgaven € 170 miljoen, structureel
Voordelen	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeringstechnisch is dit op de korte termijn de eenvoudigste optie. • Aangenomen mag worden dat deze maatregel op een breed draagvlak onder studenten kan rekenen. • De huidige situatie wordt voortgezet; de huidige regelgeving is goed bekend onder studenten. Dit is positief vanuit het oogpunt van rechtszekerheid.
Nadelen en risico's	<ul style="list-style-type: none"> • Doorgang van een besteding van overheidsgeld op een manier waarvan is aangetoond dat deze minder doelmatig en doeltreffend is. • Gezien de stijging van het aantal studenten ten opzichte van de Referentieraming 2017, zal naar verwachting de ruimte in de compensatie ten opzichte van 2018-2020 verdwijnen en zal wellicht een tekort

	<p>ontstaan. De compensatiesystematiek moet daarom op termijn mogelijk worden herzien.</p> <ul style="list-style-type: none"> De collegegeldsystematiek blijft door de vele uitzonderingen een versnipperd geheel.
Gevolgen voor uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> N.v.t.
Juridisch	<ul style="list-style-type: none"> N.v.t.

M.b.t. de besteding van eventueel vrijvallende middelen

Hieronder wordt een aantal opties geschetst:

Optie 1

<u>Vergroten van de doelgroep aanvullende beurs</u>	
Toelichting	<p>Het uitbreiden van de aanvullende beurs kan op drie manieren:</p> <ol style="list-style-type: none"> Het bedrag wordt verhoogd; De doelgroep voor de huidige beurs wordt verruimd; Zowel het bedrag als de doelgroep worden verruimd. <p>Al deze keuzes hebben invloed op de uiteindelijke kosten. Van deze opties heeft de tweede de voorkeur – het verruimen van de doelgroep – gelet op de uitkomsten van de beleidsdoorlichting studiefinanciering.</p> <p>NB: in de concept-hoofdpijnenbrief over de herinvoering van de basisbeurs heeft u ervoor gekozen de doelgroep voor de aanvullende beurs niet te vergroten. Inhoudelijk was dat omdat het bedrag voor de basisbeurs dan lager zou worden (dat speelt met deze dekking niet) en omdat de verschillen tussen de geldende inkomensgrenzen tussen mbo en hbo dan groot zouden worden (dat speelt ook met deze dekking).</p>
Financieel beslag	<p>Tot 170 miljoen, structureel. Afhankelijk van de vormgeving. Bij een lager bedrag, zal de uitbreiding van de doelgroep van de aanvullende beurs uiteraard kleiner zijn. De afbouw van de maximale aanvullende beurs start bij hetzelfde inkomen en loopt af naar een bedrag van € 0 bij een inkomen van € 70.000.</p>
Voordelen	<ul style="list-style-type: none"> Uit de beleidsdoorlichting artikel 11 studiefinanciering blijkt dat met name studenten met ouders met een middeninkomen – die in de huidige vormgeving net geen aanvullende beurs krijgen – in een financieel lastige situatie kunnen komen, doordat hun ouders mogelijk niet de financiële middelen hebben om hen financieel te ondersteunen. Voor deze groep zou het

	<p>een uitkomst kunnen zijn als zij gebruik kunnen maken van de aanvullende beurs.</p> <ul style="list-style-type: none">• De middelen komen terecht bij de groep studenten die er het meeste profijt van heeft. Dit betreft dus een doeltreffendere besteding dan de huidige besteding.• In het coalitieakkoord en in de Kamer is veel aandacht voor investeringen in middeninkomens. Deze maatregel kan daarmee een aanvulling zijn op het coalitieakkoord.
Nadelen en risico's	<ul style="list-style-type: none">• Dit betreft een verschuiving van de baten van alle studenten (halvering collegegeld) naar een specifieke doelgroep. Studenten die niet meer profiteren zullen dat vervelend vinden.• Het verschil tussen de inkomensgrenzen voor de aanvullende beurs in het hbo en het mbo wordt hierdoor behoorlijk groot. De vraag is of dat uitlegbaar is.• Er ontstaat altijd een nieuwe groep die net niet in aanmerking komt voor de aanvullende beurs.
Gevolgen voor uitvoering	<p>Er is afstemming met DUO nodig over de vraag wanneer dit geïmplementeerd zou kunnen worden. Er zijn immers aanpassingen nodig in bestaande systeemvariabelen (vrije voet, bruto kortingsbedrag).</p> <ul style="list-style-type: none">• Incidenteel: Dit is een lichte aanpassing met een doorlooptijd van drie maanden vanaf de start van het ICT-traject. Het beslag op de ICT-capaciteit wordt geraamd op 1.000-tot 5.000 uur. De kosten worden inclusief het communicatietraject, aanpassing van alle communicatie-uitingen, instructies en opleidingen medewerkers op afgerond € 1 mln. geschat.• Structureel: De structurele kosten worden geschat op € 0,5 mln. Deze bestaan voornamelijk uit extra verzoeken verlegging peiljaar, vaststellen buitenlands inkomen, extra kosten uitwisseling BRP, verzoeken verlegging peiljaar, beoordelen inkomen ouder buiten beschouwing laten (Bij ho en mbo 3 en 4 vraagt nu circa 35% aan. Als dat 100% wordt, neemt ook het aantal beoordelingstaken evenredig toe.)
Juridisch	<ul style="list-style-type: none">• Dit vereist een wetwijziging van de Wet studiefinanciering 2000. Wellicht kan dit meelopen in het wetsvoorstel inzake herinvoeren basisbeurs.

Optie 2

Datum
8 februari 2022

<i>Incidenteel verhogen tegemoetkoming voor alle studenten die (deels) onder leenstelsel hebben gestudeerd</i>	
Toelichting	Op dit moment is het bedrag dat beschikbaar is voor de tegemoetkoming aan studenten die (deels) onder het leenstelsel hebben gestudeerd € 1 miljard. Dit wordt in de concept-hoofdlijnenbrief bevestigd. Echter, u zou er (op een nader te bepalen moment, na akkoord FIN) voor kunnen kiezen een deel van de vrijvallende middelen als gevolg van afschaffing van de maatregel halvering collegegeld, voor de jaren 2024 t/m 2027, aan dit budget toe te voegen.
Financieel beslag	De hoogte van het budget is afhankelijk van de keuze voor scenario A (€ 566 miljoen) of scenario B (€ 513 miljoen). Gezien de begrotingsregels en de begrotingshorizon die van 2022 t/m 2027 loopt, lijkt het hoogst haalbare om alleen de vrijvallende middelen van 2024 t/m 2027 te kunnen inzetten voor het verhogen van de tegemoetkoming (hiervoor is akkoord FIN vereist).
Voordelen	<ul style="list-style-type: none">• Met deze optie komt u gedeeltelijk tegemoet aan de weerstand bij studenten over de hoogte van de tegemoetkoming.
Nadelen en risico's	<ul style="list-style-type: none">• Als u nu voor deze optie kiest en dit openbaar maakt, zullen studentenorganisaties en oppositiepartijen mogelijk de indruk krijgen dat 'het hek van de dam is' en er nog veel meer mogelijk is om het budget voor de tegemoetkoming te verhogen (wat niet het geval is).• Dit is een ondoelmatige besteding van overheidsgeld.
Gevolgen voor uitvoering	<ul style="list-style-type: none">• Er moet nog afstemming met DUO plaatsvinden over de vraag of dit per 2025 haalbaar is (dat is het huidige tijdspad dat voor de tegemoetkoming is opgenomen in de concept-hoofdlijnenbrief).• Ook moet er nog afstemming met DUO plaatsvinden over eventuele extra ICT-inzet en incidentele uren/uitvoeringskosten die met deze optie gepaard gaan.
Juridisch	<ul style="list-style-type: none">• Dit vergt wijziging van de Wet studiefinanciering 2000.

Optie 3

<i>Incidenteel verhogen van de tegemoetkoming voor enkel die studenten die in 2022 beginnen met een studie (met als doel om de omgekeerde boeggolf a.g.v. herinvoering basisbeurs per 2023-2024 te verkleinen);</i>	
Toelichting	Zie optie 2.

Datum
8 februari 2022

	<p>Verder: aanpassen van het collegegeld voor het studiejaar 2022-2023 is niet meer mogelijk (zie eerder in deze nota). Daarmee is de hoogte van het collegegeld niet meer een knop waar u aan zou kunnen draaien om de omgekeerde boeggolf te verkleinen. Wat wel een optie is, is om studenten die in 2022 aan een studie in het hoger onderwijs beginnen, achteraf een extra bedrag toe te kennen (bijv. €500,-) via de tegemoetkoming die nu wordt voorbereid i.h.k.v. het coalitieakkoord.</p>
Financieel beslag	Zie optie 2.
Voordelen	<ul style="list-style-type: none">• Deze optie kan de omgekeerde boeggolf verkleinen. Dat zou gunstig zijn voor onderwijsinstellingen (qua capaciteit en financiële stabiliteit). Ook zou dat het risico op negatieve maatschappelijke effecten verkleinen (voor sommige studenten leidt uitstel van de studie mogelijk tot afstel). Verder zou de golfbeweging in de instroom wellicht ook kunnen leiden tot veranderingen in de uitstroom op de arbeidsmarkt.
Nadelen en risico's	<ul style="list-style-type: none">• Zie optie 2.• Voor zover deze maatregel een gedragseffect bewerkstelligt (op basis van de ervaringen met de maatregel halvering collegegeld kan je je dat sterk afvragen), zal het effect veel kleiner zijn omdat het bedrag pas veel later (naar verwachting op zijn vroegst 2025) wordt uitgekeerd.• Een belangrijk extra nadeel is dat deze optie ten faveure is van studenten die in 2022 beginnen met hun studie en in veel gevallen nog minstens drie jaar aanspraak zullen maken op een basisbeurs. Daarmee zal deze optie als onrechtvaardig worden beschouwd door studenten die helemaal geen basisbeurs hebben gekregen, of slechts 1 of 2 jaar een basisbeurs.
Gevolgen voor uitvoering	<ul style="list-style-type: none">• Zie optie 2.
Juridisch	<ul style="list-style-type: none">• Zie optie 2.

Optie 4

Datum
8 februari 2022

<u>Wettelijk Collegegeld tweede studies Onderwijs en Gezondheidszorg per 2024-2025</u>	
Toelichting	Wijzigen van het beleid omtrent tweede studies. Tweede studies in Croho-onderdelen Onderwijs en Gezondheidszorg tegen wettelijk collegegeld, geen eisen omtrent Croho-onderdeel van de eerste studie.
Financieel beslag	Circa € 50 miljoen, structureel ²
Voordelen	<ul style="list-style-type: none">• Studenten die een eerste studie binnen de Croho-onderdelen Gezondheidszorg of Onderwijs hebben gevolgd, betalen voor een tweede studie binnen deze onderdelen op dit moment instellingscollegegeld. Dit terwijl studenten die eerst een studie binnen een ander Croho-onderdeel hebben gevolgd, wel het wettelijk collegegeld betalen. Door het loslaten van het Croho-onderdeel van de eerste studie wordt voor een groep studenten de drempel verlaagd om een tweede studie binnen dit Croho-onderdeel te doen, hetgeen in potentie meer mensen voor de sectoren (met maatschappelijke arbeidsmarktkrapte) onderwijs en gezondheidszorg oplevert. Het is, gezien het tweede studiebeleid dat op beide sectoren is gericht, niet mogelijk en niet wenselijk om dit alleen voor de lerarenopleidingen te doen.
Nadelen en risico's	<ul style="list-style-type: none">• Er is tot dusver geen wetenschappelijk bewijs voor een gedragseffect bij veranderingen in het collegegeld op de inschrijvingen. Wel is het mogelijk dat studenten bij de keuze voor een tweede studie sterker reageren op veranderingen in prijs dan bij een eerste studie. Op basis van gegevens over het aantal studenten dat een tweede studie volgde in studiejaar 2008/2009, toen er nog sprake was van wettelijk collegegeld voor alle tweede studies, is het mogelijk dat het aantal studenten dat zich inschrijft voor een tweede studie bijna kan verdubbelen.
Gevolgen voor uitvoering	<ul style="list-style-type: none">• Eerste raming is dat dit aanpassingen zijn die passen binnen de bestaande processen.
Juridisch	<ul style="list-style-type: none">• Wijziging Uitvoeringsbesluit WHW 2008, op zijn vroegst per studiejaar 2024-2025.

² Budgettaire effect bij verdubbeling aantal studenten, op basis van studentenaantallen op 1 oktober 2019. Budgettaire effect bij geen gedragseffect is € 25 miljoen.

Optie 5

Datum
8 februari 2022

<i>Dekking taakstelling als gevolg van intrekken rentemaatregel</i>	
Toelichting	Bij de Voorjaarsnota 2019 is op de begrotingsartikelen van het hbo en wo een taakstelling technisch geparkeerd i.v.m. het niet doorgaan van het wetsvoorstel rentemaatstaf. De meerjarige taakstelling vanaf 2027 is in de kabinetsformatie niet teruggedraaid, maar gelet op de intensiveringen op het onderwijs, is een taakstelling niet logisch.
Financieel beslag	De reeks voor deze taakstelling loopt de komende jaren op tot 260 miljoen per jaar en is 226 miljoen structureel (vanaf 2060). Zie bijlage 1. Het is dus niet mogelijk om de hele taakstelling te dekken met deze maatregel.
Voordelen	<ul style="list-style-type: none">• De intensiveringen in hoger onderwijs uit het coalitieakkoord komen in grotere mate ten goede aan het hoger onderwijs.• Mogelijk doeltreffender en doelmatiger besteding van overheidsgeld.• De gedeerde inkomsten voor de rentemaatregel worden niet afgewenteld op de hoger onderwijsinstellingen.
Nadelen en risico's	<ul style="list-style-type: none">• Deze besteding zal op weerstand stuiten van studenten (verschuiving van middelen gericht op studenten naar HO-instellingen).• Het kwaliteitsverlies van het hoger onderwijs dat wordt voorkomen met het compenseren van de taakstelling is niet of nauwelijks te benoemen. Dat maakt het wellicht moeilijk uit te leggen waarom studenten extra moeten gaan betalen.• Afspraak binnen OCW is om de dekking van deze taakstelling concernbreed te bezien. Wanneer voor deze optie wordt gekozen komt de dekking grotendeels uit het hoger onderwijs.
Gevolgen voor uitvoering	<ul style="list-style-type: none">• De maatregel heeft geen extra gevolgen voor de uitvoering.
Juridisch	<ul style="list-style-type: none">• De maatregel heeft geen juridische gevolgen.

Optie 6

<i>Extra investeringen in hoger onderwijs en onderzoek (bovenop de enveloppen uit het Coalitieakkoord)</i>	
Toelichting	In aanvulling op de investeringen die al kunnen worden gedaan met de extra middelen uit het Coalitieakkoord (vanuit de enveloppen 'vervolgopleidingen/onderzoek' en 'fonds onderzoek en wetenschap') zouden extra investeringen kunnen worden gedaan in het hoger onderwijs en onderzoek.

Datum
8 februari 2022

Financieel beslag	Tot € 170 miljoen, structureel
Voordelen	<ul style="list-style-type: none">• Mogelijk doeltreffender en doelmatiger besteding van overheidsgeld.• Er ontstaat financiële ruimte voor plannen die op dit moment niet konden worden gehonoreerd binnen de enveloppen uit het Coalitieakkoord.
Nadelen en risico's	<ul style="list-style-type: none">• Deze besteding zal op weerstand stuiten van studenten (verschuiving van middelen gericht op studenten naar HO-instellingen).• Het kwaliteitsverlies van het hoger onderwijs dat wordt voorkomen met het compenseren van de taakstelling is niet of nauwelijks te benoemen. Dat maakt het wellicht moeilijk uit te leggen waarom studenten extra moeten gaan betalen.
Gevolgen voor uitvoering	Afhankelijk van vormgeving.
Juridisch	Afhankelijk van vormgeving.

Bijlage 1: Reeks rentemaatregel

Datum
8 februari 2022

Jaar	Terugtrekken rentemaatregel	Bedragen x 1 miljoen		
		Totaal	HBO	WO
	<i>aandeel</i>		39%	61%
2025	0	0	0	0
2026	3	1,17	1,83	1,83
2027	7	2,73	4,27	4,27
2028	16	6,24	9,76	9,76
2029	26	10,14	15,86	15,86
2030	38	14,82	23,18	23,18
2031	49	19,11	29,89	29,89
2032	60	23,4	36,6	36,6
2033	71	27,69	43,31	43,31
2034	82	31,98	50,02	50,02
2035	93	36,27	56,73	56,73
2036	103	40,17	62,83	62,83
2037	113	44,07	68,93	68,93
2038	123	47,97	75,03	75,03
2039	132	51,48	80,52	80,52
2040	141	54,99	86,01	86,01
2041	149	58,11	90,89	90,89
2042	157	61,23	95,77	95,77
2043	165	64,35	100,65	100,65
2044	173	67,47	105,53	105,53
2045	181	70,59	110,41	110,41
2046	190	74,1	115,9	115,9
2047	198	77,22	120,78	120,78
2048	205	79,95	125,05	125,05
2049	213	83,07	129,93	129,93
2050	219	85,41	133,59	133,59
2051	225	87,75	137,25	137,25
2052	231	90,09	140,91	140,91
2053	237	92,43	144,57	144,57
2054	242	94,38	147,62	147,62
2055	246	95,94	150,06	150,06
2056	250	97,5	152,5	152,5
2057	254	99,06	154,94	154,94
2058	257	100,23	156,77	156,77
2059	260	101,4	158,6	158,6
2060 en verder	226	88,14	137,86	137,86